

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/wydawnictwo/do-pobrania/publikacje-obcojezyczne/233041,Rzeczpospolita-utracona-A-Republic-Lost.html>
27.02.2026, 00:16

Rzeczpospolita utracona / A Republic Lost

24.11.2011

Tomasz Łabuszewski, Rzeczpospolita utracona / A Republic Lost, Warszawa 2011, 164 s.

Dwujęzyczny album jest podróżą po Rzeczypospolitej, której już nie ma. Zniknęła bezpowrotnie, nie w wyniku normalnego rozwoju cywilizacyjnego i naturalnych procesów społecznych, ale na skutek kataklizmu, jaki stał się jej udziałem po 1939 r. To podróż po sferze duchowej „okaleczonego narodu” – strat spowodowanych okrucieństwami wojny w skali dotychczas nieznaną, demoralizacji i zdziczenia wojną. To dojmujące doświadczenie niesprawiedliwości po II wojnie światowej, deprecjacji wartości, wielu pojęć stanowiących o jakości moralnej życia publicznego i społecznego. To podróż po nowym kanonie tradycji i kultury, negującym – oczywisty do niedawna – dorobek pokoleń. To świat obco brzmiących znaczeń, „wielu prawd”, na nowo pisanej historii. To także odkrywanie świadectw prawdziwych – pozwalających zachować nadzieję na zwyczajną uczciwość, szacunek, tolerancję, humanizm.

To podróż śladami nieistniejącego już społeczeństwa polskiego, bogatego wielokulturowością i wiekową tradycją. To historia zagłady dokonanej przez dwa totalitaryzmy: niemiecki i sowiecki. Zagłady realizowanej metodycznie wobec kolejnych społeczności (Żydów, Polaków, Romów, Białorusinów, Ukraińców), grup społecznych (inteligencji, wojskowych), nowych kategorii wrogów kreowanych przez nazizm i komunizm, wobec dzieci. To historia wypędzeń – utraty przez miliony obywateli Rzeczypospolitej swojego miejsca na ziemi, zerwania podstawowych więzi społecznych, dających pole do erozji tradycji, patriotyzmu, szacunku.

To wreszcie podróż śladami polskiej kultury materialnej skazanej przez obydwu okupantów na zniszczenie. Podróż po nieistniejących już muzeach i bibliotekach, po utraconych Kresach z ich wielowiekowym bogactwem świątyń (kościółów, synagog, cerkwi, kenes, molenn, meczetów), zamków, pałaców, cmentarzy – ostatnich świadków nieistniejących już społeczności. To podróż po świecie ziemiańskich dworów z ich kulturotwórczą tradycją – wystawionych na „łup rewolucji”. To pytanie o konsekwencje wszystkich wspomnianych strat dla nas. To podróż w głąb nas samych.

This album is a journey across a Polish Republic that is no more. It has disappeared for ever, not as result of normal civilization development and natural social processes, but as a result of the cataclysm that befell it after 1939. It is a journey through the spiritual sphere of a “nation wounded” – losses caused by the atrocities of war on an unprecedented scale, by demoralization and war-time savagery. This poignant experience of injustice after World War II, of the depreciation of values, of many concepts that constitute the moral quality of public and social life. This is a journey through a new canon of tradition and culture, one that negates the heritage of generations, which had been obvious until quite recently. This is a world of strange-sounding meanings, “many truths”, of a history written anew. This is also discovering of true testimonies – allowing to preserve the hope for ordinary honesty, respect, tolerance, humanism.

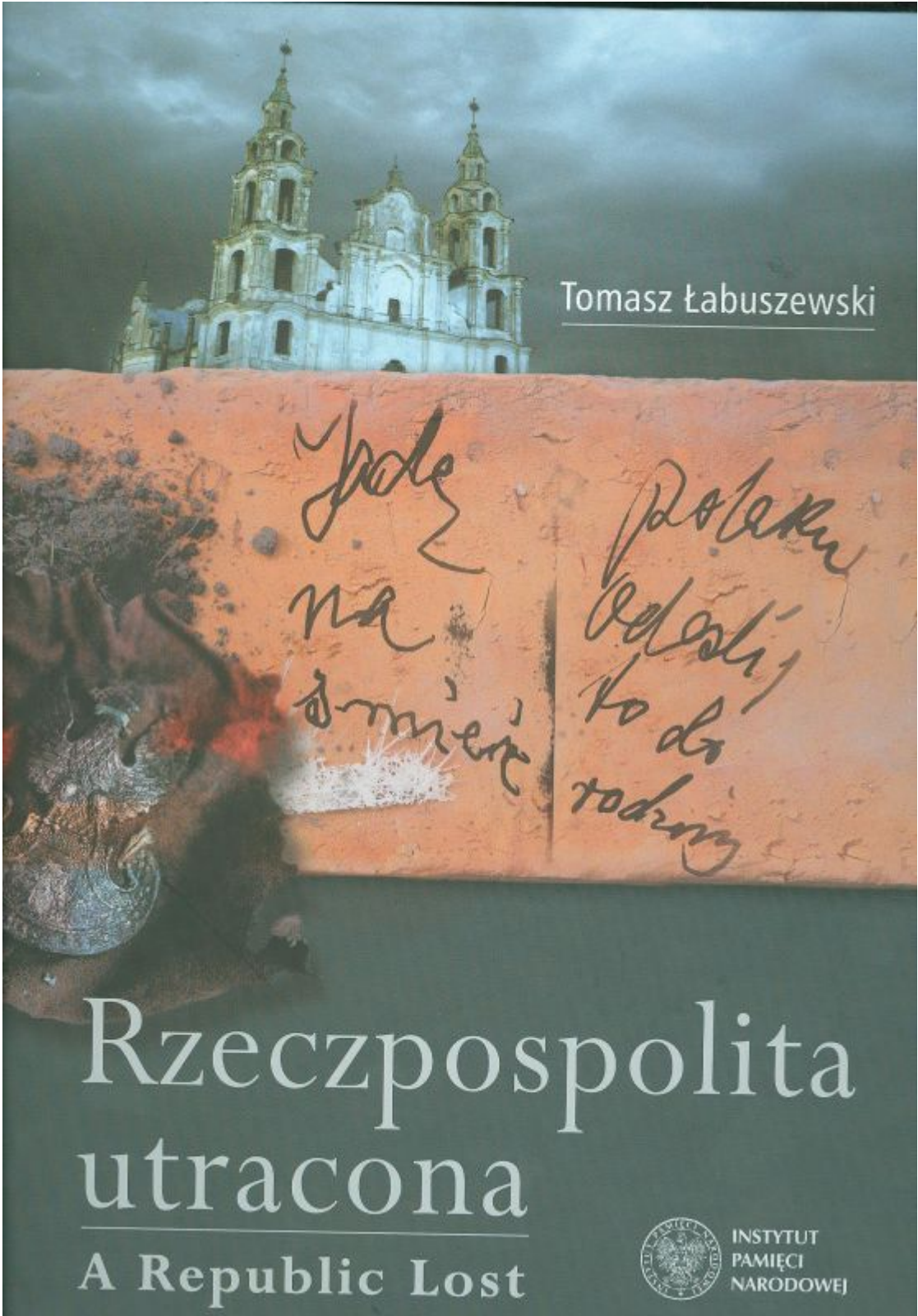
This is a journey in the wake of the now non-existent Polish society, rich in its multicultural character and many centuries of tradition. This is a history of annihilation carried out by two

totalitarianisms: German and Soviet. A methodical annihilation of communities (Jews, Poles, Romani's, Byelorussians, Ukrainians), social groups (the intelligentsia and soldiers), of new categories of enemies created by nazism and communism, of children as well. It is a history of expulsion – of the loss of one's place on earth by millions of citizens of the Polish Republic, of the severance of fundamental social bonds that pave the way for the erosion of patriotism and respect.

Finally, this is a journey in the traces of Polish material culture that the two Poland's occupiers decided to destroy. A journey through now non-existent museums and libraries, through the lost Eastern Borderlands with their many centuries of wealth of temples (churches, synagogues, Orthodox churches, kenesas, molennas, mosques), castles, palaces, cemeteries – the last witnesses of communities gone. It is a journey in a world of landowners' manors with their culture-making tradition – that “fell prey to the revolution”. It is question about the consequences of all those losses for us. It is a journey within ourselves.

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Warszawa

Tomasz Łabuszewski

Polę
na
śmierć

Polaku
Odesi,
to do
rodziny

Rzeczpospolita utracona

A Republic Lost

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ